

1. Informatika va axborot texnologiyalari fanining rivojlanishi va huquqiy asoslari. Qurilmaviy va dasturiy ta'minotlar

Akademik litseylar uchun qisqa atamalar glossariysi

Ushbu glossariy mavzuni o'zlashtirishda uchraydigan asosiy tushunchalarni sodda va aniq izohlar bilan bayon qiladi.

No	Atama	Izoh	Qo'llanishi
1	Informatika	Axborotni yig'ish, saqlash, qayta ishlash, uzatish va undan foydalanish usullarini o'rganuvchi fan sohasi.	Kompyuter savodxonligi va raqamli texnologiyalarni o'rganishda asosiy tushuncha.
2	Axborot texnologiyalari	Axborot bilan ishlash jarayonlarini avtomatlashtiruvchi texnik va dasturiy vositalar majmui.	Hujjat tayyorlash, hisob-kitob, aloqa va boshqaruvda qo'llanadi.
3	Raqamlashtirish	Ma'lumotlarni elektron ko'rinishga o'tkazish va raqamli muhitda qayta ishlash jarayoni.	Qog'oz hujjatlarni skanerlash va elektron bazaga kiritishda ishlatiladi.
4	Huquqiy asos	Axborotdan foydalanish, mualliflik huquqi, shaxsiy ma'lumotlar va axborot xavfsizligini tartibga soluvchi me'yorlar.	Internetdan material olishda mualliflik huquqiga rioya qilishda muhim.
5	Axborot resursi	Foydalanish uchun jamlangan elektron hujjatlar, ma'lumotlar bazalari, saytlar va boshqa axborot manbalari.	Elektron kutubxona yoki davlat portali axborot resursi bo'la oladi.
6	Kompyuter tizimi	Qurilmaviy ta'minot, dasturiy ta'minot va foydalanuvchi faoliyati birligidan tashkil topgan tizim.	Shaxsiy kompyuter, noutbuk yoki server tizimi sifatida qaraladi.
7	Qurilmaviy ta'minot	Kompyuterning ko'rinadigan, ushlab bo'ladigan barcha texnik qismlari.	Protssessor, xotira, monitor, klaviatura va printer shular jumlasidan.
8	Dasturiy ta'minot	Kompyuter ishlashini va foydalanuvchi vazifalarini bajarishni ta'minlovchi dasturlar majmui.	Operatsion tizim, matn muharriri, brauzer va antivirus dasturi kiradi.
9	Operatsion tizim	Kompyuter resurslarini boshqaruvchi va foydalanuvchi bilan qurilmalar orasida muloqot yaratadigan asosiy dastur.	Windows, Linux, macOS kabi tizimlar misol bo'ladi.
10	Drayver	Qurilma bilan operatsion tizim o'rtasida to'g'ri ishlashni ta'minlaydigan maxsus dastur.	Printer yoki videokarta o'rnatilganda drayver kerak bo'ladi.
11	Protssessor	Kompyuterning buyruqlarni bajaruvchi va hisoblashlarni amalga oshiruvchi markaziy qurilmasi.	Dasturlar tezligi ko'p jihatdan protssessor imkoniyatiga bog'liq.
12	Tezkor xotira	Dasturlar ishlayotgan vaqtda vaqtincha ma'lumot saqlaydigan xotira turi.	RAM hajmi ko'p bo'lsa, bir nechta dastur bilan ishlash qulaylashadi.
13	Doimiy xotira	Ma'lumotlarni kompyuter o'chirilgandan keyin ham saqlab qoluvchi xotira.	SSD, HDD yoki flesh-xotira doimiy xotira vositalaridir.
14	Tizimli dastur	Kompyuter resurslarini boshqarish va xizmat ko'rsatish vazifalarini bajaruvchi dastur.	Operatsion tizim, arxivator, antivirus tizimli dasturlarga kiradi.

№	Atama	Izoh	Qo'llanishi
15	Amaliy dastur	Foydalanuvchining aniq vazifasini bajarishga mo'ljallangan dastur.	Word, Excel, PowerPoint, Photoshop kabi dasturlar amaliy dasturlardir.
16	Litsenziya	Dasturdan qonuniy foydalanish shartlarini belgilovchi ruxsatnoma.	Pullik yoki bepul dastur o'rnatishda litsenziya shartlari qabul qilinadi.
17	Ochiq kodli dastur	Dastur kodi jamoatchilikka ochiq bo'lgan, o'rganish va takomillashtirish mumkin bo'lgan dastur.	Linux va LibreOffice ochiq kodli dasturlarga misol bo'ladi.
18	Elektron hukumat	Davlat xizmatlari va axborot almashinuvini internet orqali tashkil etuvchi tizim.	Onlayn ariza berish, ma'lumotnoma olish va to'lovlarni amalga oshirishda ishlatiladi.
19	Shaxsiy ma'lumot	Muayyan shaxsni aniqlashga xizmat qiladigan ism, telefon, manzil, pasport yoki elektron ma'lumotlar.	Saytlarda ro'yxatdan o'tishda shaxsiy ma'lumotni himoya qilish zarur.
20	Mualliflik huquqi	Asar, dastur, rasm, matn va boshqa ijodiy mahsulot egasining qonuniy huquqi.	Internetdagi rasm yoki matndan foydalanishda manba ko'rsatish talab qilinadi.